

116

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

РЕШЕНИЕ № 11

София, 30 април 1998 г.

Конституционният съд в състав:

Председател: Живко Сталев

Членове: Асен Манов

Цанко Хаджистойчев

Станислав Димитров

Неделчо Беров

Димитър Гочев

Стефанка Стоянова

Тодор Тодоров

Александър Арабаджиев

Георги Марков

Маргарита Златарева

при участието на секретар-протоколита Енита Еникова разгледа в закрито заседание на 30 април 1998 г. конституционно дело № 10/1998 г., докладвано от съдията Георги Марков.

Делото е образувано на 19.03.1998 г. по искане на главния прокурор за установяване противоконституционността на чл.360, ал.2, т.2 от Кодекса на труда /КТ/ в редакцията, създадена със Закона за изменение и допълнение на Кодекса на труда /ЗИДКТ/ - ДВ, бр.2/1996 г. Поддържа се, че атакуваната разпоредба противоречи на чл.48, чл.56, чл.117, ал.1 и чл.120, ал.1 от Конституцията.

С определение от 26.03.1998 г. искането е допуснато за разглеждане по същество. Със същото определение като заинтересувани страни по делото са конституирани Народното събрание, Министерският съвет, министърът на труда и социалната политика, министърът на правосъдието и правната евроинтеграция,

Върховният касационен съд, Върховният административен съд, Конфедерацията на независимите синдикати в България /КНСБ/, Конфедерацията на труда /КТ/ “Подкрепа”, Общност на свободните синдикални организации в България, Независим профсъюз /НП/ “Единство” и Националният професионален съюз.

В изпълнение на предоставената им възможност, писмено становище по искането са изразили Народното събрание, Върховният административен съд, министърът на труда и социалната политика, КНСБ, КТ “Подкрепа и НП “Единство”.

Допълнително становище в подкрепа на искането е постъпило от главния прокурор.

В становищата на Народното събрание и на министъра на труда и социалната политика се поддържа, че искането е неоснователно, тъй като не е нарушено правото на защита на въпросните лица. При тяхното освобождаване от длъжност, те могат да се защитят по административен ред.

Върховният административен съд, КНСБ, КТ “Подкрепа” и НП “Единство” считат, че искането е основателно, тъй като е нарушено конституционното право на защита, в това число и съдебна, при освобождаването на лицата визирани в чл.360, ал.2, т.2 от Кодекса на труда. Главният прокурор сочи като допълнителни аргументи в подкрепа на искането определени решения на Конституционния съд.

Конституционният съд след преценка на доводите, изтъкнати в искането и становищата на заинтересуваните страни, и представените по делото писмени доказателства приема следното:

1. Разпоредбата на чл.360, ал.2, т.2 КТ изключва възможността да се разглеждат от съдилищата спорове относно освобождаване от работа на определени отговорни служители в Министерския съвет; министерства, комитети, агенции и други централни ведомства; в

звена, подчинени на министерства и други ведомства и в областните администрации.

Правото на защита в това число и съдебна е основно, всеобщо и лично право на гражданите – чл.56 от Конституцията. Като основно право то е неотменимо – чл.57, ал.1 от същата. Разпоредбата на чл.56 от Конституцията има непосредствено действие и може да действа самостоятелно като последна защитна възможност на гражданите, чиито права и законни интереси са нарушени – Решение № 3/1994 г. по к.д. № 1/1994 г. В конкретният случай това е правото на труд, което е конституционно защитено - чл.16 от Конституцията.

Следва да се има предвид, че именно съдебната власт е призвана от Конституцията да защитава правата и законните интереси на гражданите – чл.117, ал.1 от основния закон. В системата от правни гаранции за защита правата и законните интереси на гражданите, съдебните са най-висши, защото съдът в своята дейност е независим и е подчинен само на закона – чл.117, ал.2 от основния закон.

Трябва да се отбележи, че още в чл.8 от Всеобщата декларация за правата на човека на ООН, на всеки гражданин е призната възможност за ефективно възстановяване на правата му от компетентните национални юрисдикции. Разпоредбата на чл.14, т.1 от Международния пакт за гражданските и политическите права /ДВ, бр.43/76 г./ признава основното право на всяко лице при оспорване на правата и задълженията му в граждански процес на справедливо и публично разглеждане на делото от компетентен, независим и безпристрастен съд, установен със закон. Правото на гражданите на справедливо правосъдие, като основно право на човешката личност, е закрепено и в нормата на чл.6, т.1 от Европейската конвенцията за защита правата на човека и основните свободи /обн. ДВ, бр.80/92 г./.

Съгласно чл.2 от Конвенция № 111 на Международната организация на труда, относно дискриминацията в областта на труда и професиите /Изв., бр.46 от 1960 г./, страната ни е задължена да поощрява равенството във възможностите и в третирането в областта на труда и професиите, за да се премахне всякаква дискриминация в тази област. /Конвенцията е в сила за България от 22 юли 1961 г./

Атакуваната разпоредба, в частта, в която лишава определена категория държавни служители от правото на съдебна защита при освобождаването им от длъжност, противоречи и на смисъла и предназначението на чл.116, ал.1 от Конституцията. Според тази разпоредба, държавните служители са изпълнители на волята и интересите на нацията. При изпълнение на своята служба те са длъжни да се ръководят единствено от закона и да бъдат политически неутрални. Няма съмнение, че по смисъла на чл.116, ал.1 от Конституцията държавните служители са замислени като траен, независим от политическите промени гръбнак на държавата, а тази функция изисква стабилитет на служебното им положение. Затова, като предвижда, че те могат да бъдат освобождавани от длъжност по безконтролно от съда усмотрение, тя противоречи на изискването за служебен стабилитет на държавните служители, произтичащо от чл.116, ал.1 от Конституцията. От тук следва противоконституционността на атакуваната разпоредба. Тя осуетява целите, които чл.116, ал.1 преследва. Без служебен стабилитет, не може да се постигне професионална квалификация на държавните служители, обезпечаваща надлежно изпълнение на възложените им функции.

Що се отнася до разпоредбата на чл.120, ал.2 от Конституцията, същата допуска изключване на съдебен контрол от законодателя само по отношение на определени административни актове във връзка с

административни, а не с договорни трудови правоотношения. Но и в хипотезата на чл.120, ал.2 от Конституцията такова изключване е недопустимо, когато се засягат основни конституционни права – Решение № 21 по к.д. № 18/95 г.

Искането се явява неоснователно по отношение на главния секретар на Министерския съвет; първите заместник министри и заместник министрите; областните управители и заместник областните управители и началник кабинета на премиера и министрите.

Първите заместник министри и заместник министрите се назначават от министър председателя – чл.108, ал.2, изр. второ от Конституцията. Същите са политически фигури. При отсъствие на министъра участвуват в заседанията и взимането на решения на Министерския съвет, който осъществява вътрешната и външната политика на страната с оглед на предизборната платформа на управляващото мнозинство, което го е излъчило. Областният управител, респ. неговият заместник е също политическа фигура, която се назначава от Министерския съвет – чл.148, ал.2 от основния закон. Същият осигурява провеждането на държавната политика в областта и изпълнява решенията на централната администрация. Посочените лица, в това число и главният секретар на Министерския съвет са органи на управление, които могат да бъдат освобождавани от длъжност по политическа целесъобразност, която не подлежи на съдебен контрол. Те не са държавни служители по смисъла на чл.116, ал.1 от Конституцията, защото не са политически неутрални. Това важи и за началника на кабинета на премиера и министрите, които ги обслужват пряко на базата на лично политическо доверие.

По изложените съображения и на основание чл.149, ал.1, т.2 от Конституцията на Република България, Конституционният съд

Р Е Ш И :

1. Обявява за противоконституционна разпоредбата на чл.360, ал.2, т.2 от Кодекса на труда в редакцията, създадена със Закона за изменение и допълнение на Кодекса на труда /ДВ, бр.2/1996 г./ в следните части:

- б. “а” относно думите “секретар, началник и зам.-началник на отдел, ръководител на пресслужба, говорител, главен съветник, парламентарен секретар, старши съветник, съветник, началник на протокола, главен счетоводител, главен юрисконсулт и ръководител на служба”;

- б. “б” относно думите “ръководител на ведомство”, “заместник – ръководител на ведомство, главен секретар на министерство или друго ведомство, началник на управление, парламентарен секретар, началник на отдел”, “ръководител на пресцентър, главен юрисконсулт и главен счетоводител”;

- б. “в” изцяло;

- б. “г” относно думите “и началник на управление”.

2. Отхвърля искането на главния прокурор в останалата му част.

Председател:

Живко Сталев

Членове:

Асен Манюв

Стефанка Стоянова

Цанко Хаджистойчев

Тодор Тодоров

Станислав Димитров

Александър Арабаджиев

Неделчо Беронов

Георги Марков

Димитър Гочев

Маргарита Златарева